

Tatjana Gerhard

of de lastige vrijheid van het schilderen

De Zwitserse Tatjana Gerhard woont en werkt nog altijd in Zürich, de stad waar ze in 1974 werd geboren, al heeft ze concrete plannen om zich binnenkort samen met haar partner in Gent te vestigen. Voor het zover is moet ze nog twee gelijklopende tentoonstellingen klaarstomen. Twee belangrijke tentoonstellingen: haar eerste grote institutionele one-person show in haar thuisland en – enkele weken vroeger – haar eerste solo show in België. Niet dat België voor haar onbekend terrein is. Tatjana Gerhard is niet alleen met Gent en Vlaanderen verbonden door haar huwelijk met de Belgische kunstenaar Ante Timmermans, maar ook door het feit dat reeds heel wat werken van haar zich in Belgische collecties bevinden. Zowel in particuliere collecties als in de verzameling van het Gentse S.M.A.K.

Op een van de werktafels in haar ruim atelier even buiten Zürich heeft Tatjana Gerhard twee schaalmodellen gebouwd van de zalen van respectievelijk het Helmhaus te Zürich en van DEWEER gallery, waar haar nieuwe schilderijen vanaf september te zien zullen zijn. Kwestie van voor elke tentoonstelling de perfect afgewogen selectie, de juiste samenhang, de gepaste dosering, het vlotte ritme en het onderlinge samenspel van de verschillende schilderijen precies te kunnen bepalen. Een tentoonstelling van Tatjana Gerhard wordt goed voorbereid, zoveel is duidelijk. In extremis ter plaatse gauwgaauw nog wat doeken bijeen borstelen, haar aanpak en werkwijze laat het in het geheel niet toe.

De afgelopen jaren heeft Tatjana Gerhard een zeer persoonlijk en opvallend schilderkunstig oeuvre gerealiseerd. De wereld die zij in haar olieverfdoeken oproept, is zonder meer ongezien. De voorstellingen, die altijd figuratief zijn, op het archaische en het naïeve af, confronteren ons met een wereld die tegelijk nieuw voor ons is én die ons vagelijk bekend voorkomt. Dat onbekende bekende fascineert. En roept tal van vragen op. Niet in het minst de vraag hoe een hippe, jonge vrouw met Kroatische *roots* er toe komt en er genoeg in schept, zo'n vreemde, bevreemdende wereld te creëren en hem keer op keer in haar eerder donkere schilderijen te blijven bezoeken.

In teksten over het werk van Tatjana Gerhard lees je telkens weer over een figuratie die lijkt te zijn ontleend aan sprookjes, fantastische verhalen over trollen en dwergen, of aan de droomwereld. Daar valt moeilijk iets tegen in te brengen.

VOOR IK EEN SCHILDERIJ AANZET, HEB
IK ONGEVEER EEN IDEE
VAN WAT IK ZOU WILLEN BEREIKEN,
AL KAN DE IDEE VAN DAT SCHILDERIJ
TIJDENS HET SCHILDEREN
ZELF NOG ALTIJD VERANDEREN.

Behalve dat het zo clichématig en oppervlakkig blijft. En dat het zich beperkt tot het herkenbare, tot het bekende. Mij – en bij uitbreiding de lezer – interesseert vooral het antwoord op de vragen hoe zij tot die wereld komt, en wat zij aan die al min of meer bekende wereld wil toevoegen. Hoe zij hem vormgeeft. Het verhaal dat we op haar doeken zien, mag dan misschien al

bekend zijn, we blijven geïntrigeerd door de typische stijl van de charmante verteller die Tatjana Gerhard is en die met verf en penseel dat bekende verhaal op een niet eerder geziene manier naar voren brengt.

“Voor ik een schilderij aanzet, heb ik ongeveer een idee van wat ik zou willen bereiken, al kan de idee van dat schilderij tijdens het schilderen zelf nog altijd veranderen. Ik vertrouw erop dat het doek zal ontstaan zoals ik het wil. Ik kan me bv. een scène inbeelden waarin de figuren zich op een bepaalde manier tot elkaar verhouden. Mijn interesse gaat dan vooral uit naar hun onderlinge verhouding. Is die vriendschappelijk? Of domineert de ene figuur de andere? Zo ontstaan tegenstrijdigheden of duiken er vragen op, ook bij mij. Die vragen mogen uiteraard onbeantwoord blijven, ook voor mij. Zo blijft de spanning in het beeld leven en gaat het schilderij minder snel vervelen.

Meestal liggen heel simpele ideeën aan de grondslag van een doek. Om een voorbeeld te geven. Een idee voor een schilderij zou kunnen zijn: een figuur, zittend, in het midden van het schilderij. De rest blijft in eerste instantie open en komt pas bij het schilderen zelf naar voren. Eigenlijk bevraag ik voortdurend het schilderij dat ik onder handen heb. Soms neem ik radicale beslissingen en verander ik grote delen. Andere schilderijen ontstaan veel sneller, zonder dat er nog veel werk moet aan gebeuren.

Soms staan in het atelier enkele onafgewerkte schilderijen te wachten tot ik weet hoe het met ze verder moet. Afgewerkte schilderijen blijven ook al eens in het atelier staan, gewoon vanuit een praktische noodzaak. Zij kunnen bij het maken van een nieuw schilderij uiteraard nog een rol spelen, maar dat kan ook worden gezegd van alle schilderijen die ik al heb gemaakt. Die blijven allemaal in mijn hoofd rondhangen.

Vele zaken kunnen me inspireren of kunnen me een voorzet geven tot het maken van nieuw werk. Herinneringen, gedachten,

voorstellingen die ik me in mijn hoofd haal, een fantasie die uitgelokt wordt door een tekst, een foto in de krant, mijn eigen schilderijen, andere kunstenaars of kunstwerken. Als ik een tentoonstelling bezoek ben ik ook steeds op zoek naar een deel van mezelf in het werk dat ik er zie. Of ben ik zeer gevoelig ten aanzien van de indrukken die ik spontaan opdoe en probeer ik me daar zo bewust mogelijk van te worden.

IK DENK DAT AL MIJN SCHILDERIJEN
DOORDRONGEN ZIJN VAN
EENZELFDE GRONDGEVOEL,
DAT MAAKT DAT DIE SCHILDERIJEN
ALLEEN MAAR VAN MIJ KUNNEN ZIJN.

Ik denk dat al mijn schilderijen doordrongen zijn van eenzelfde *grondgevoel*, dat maakt dat die schilderijen alleen maar van mij kunnen zijn. Een eigen, typisch gevoel, dat uiteraard samen met mij zal evolueren. In elk geval is het zo dat dat grondgevoel me helpt bij het nemen van beslissingen bij het schilderen, bv. over de verder te volgen richting, of bij de beslissing of het schilderij al dan niet als afgewerkt kan worden beschouwd. Tussendoor maak ik ook al eens notities die op hun beurt deel kunnen worden van dat diezelfde beleving. In dat grondgevoel van mij spelen heel wat spanningen een aanzienlijke

YASUO KUROKI, CHILD WITH RED BLOOM, 2000, OIL ON CANVAS, 100 x 100 CM, COURTESY OF THE GALLERY

rol. Bv. over de eenzaamheid van de figuur of figuren. Of over mijn eigen angsten en wensdromen. Over de vraag of de figuren aangekleed zijn, dan wel naakt blijven. Laten ze hun gezicht zien of blijft dat achter een masker verborgen? Heerst er macht tussen de figuren of geeft de situatie blijk van een zekere onmacht?" Tatjana Gerhard houdt van wat ze zelf *Gradwanderung* noemt,

denkt de 'oplossing' van het raadsel dat mijn werk wil blijven, gevonden te hebben".

De schilderijen van Tatjana Gerhard vallen niet alleen op door hun inhoud. Ook qua verschijningsvorm springen ze uit de band en getuigen ze van een grote eigenzinnigheid. Gerhards doeken

IK BRENG OP MIJN DOEKEN ALTIJD EEN SPECIALE GRONDLAAG VAN GESSO AAN, TOT ZE VOLLEDIG GLAD ZIJN, TOT ZELFS 10 LAGEN NA ELKAAR.

OP DAT GLADDE OPPERVAK KOMT TENSLOTTE NOG EEN SOORT LIJMLAAG,

het onbevattelijk verglijden van de dingen, tussen allerhande uiteenlopende polen en aspecten van het ondermaanse bestaan. Gerhard's figuren zijn vaak afgebeeld tegenover een gesloten, donkere achtergrond. Ze hebben haast geen context of omgeving. Veel van de gezichten van de figuren zijn verhuld. De hoofden van de figuren zijn herkenbaar als menselijke hoofden, doch elke herinnering aan het skelet dat onze hoofden en gezichten vorm geeft, lijkt te ontbreken. De vaak kinderlijke gezichten lijken wel geschilderd op ballonnen, opgeblazen zakken zonder morfologie. Min of meer hetzelfde kan worden gezegd van de lichamen van de figuren. Ook zij munten niet uit door een stevige lichaamsbouw. Hun morfologie roept de vormgeving op van lappenpoppen. Hun sekse is al evenmin duidelijk bestemd. Er is herkenbaarheid, maar er blijft minstens even veel raadsel. Tatjana Gerhards schilderijen dragen geen titels. "Titels geven de kijker te snel een richting aan. Waardoor die kijker misschien al te snel ophoudt met kijken, omdat hij

zijn klein tot middelgroot, een formaat van 200 bij 150 cm komt slechts uitzonderlijk voor, laat staan groter.

De schilderijen zijn geborsteld in een natte, uitgestreken olieverf op doeken die van een speciale, gladde grondlaag zijn voorzien. Ze worden bovendien steevast glanzend afgewerkt. Tatjana Gerhard schildert snel, in vage contouren, en beperkt zich ertoe alleen de meest essentiële kenmerken van het motief neer te zetten.

"Ik breng op mijn doeken altijd een speciale grondlaag van *gesso* aan, tot ze volledig glad zijn, tot zelfs 10 lagen na elkaar.

Op dat gladde oppervlak komt tenslotte nog een soort lijmlaag, waardoor mijn drager niet meer zuigt. Het lijkt wel plastic. Het is een restant van mijn praktijk van enkele jaren geleden. Toen schilderde ik op echte plasticfolie. Het voordeel is dat de verf dun en transparant kan worden aangebracht, terwijl de lichtsterkte van de kleuren maximaal blijft renderen.

TATJANA GERHARD, OHNE TITEL., 2010, OLIVERF OP DOEK, 200 x 150 cm, PARTICULIERE VERZAMELING, COURTESY DEWEER GALLERY

TATJANA GERHARD, OHNE TITEL, 2010, OLIEVERF OP DOEK, 60 x 55 cm (DETAIL), PARTICULIERE VERZAMELING, COURTESY DEWEEER GALLERY

Dunne verflagen drogen ook sneller dan pasteus aangebrachte olieverf, waardoor ik sneller kan opschieten zonder dat de onderliggende verflag zich met de nieuwe gaat vermengen”.

“Schilderen, zulke schilderijen maken is voor mij een noodzaak. Het is een activiteit waarbij ik geen rekening hoeft te houden met grenzen. Ik kan alles zelf bepalen, niemand hoeft zich te moeien. Het is mijn vrijheid. Het is echter ook mijn strijd en twijfel. Mijn houding tegenover mijn schilderijen kan wisselen. De ene keer stel ik alles in vraag, de andere keer is alles logisch en normaal. Dat valt niet altijd gemakkelijk te verdragen. Heel vaak, eigenlijk bijna altijd, zijn mijn figuren eenzaam. Ieder mens ervaart het leven op zijn manier. Niemand is in staat precies hetzelfde te voelen als wat jij voelt. Het mooiste aan mijn kunst is eigenlijk dat ik met veel mensen in contact kom. Als ik zie dat mijn doeken ook andere mensen aanspreken, ben ik geneigd te geloven dat we misschien toch gelijkaardige

HET IS EEN ACTIVITEIT WAARBIJ IK GEEN REKENING HOEF TE HOUDEN MET GRENZEN.

gevoelens kunnen hebben. Dat maakt het leven dan weer wat minder eenzaam”.

Tatjana Gerhard schildert in eerste instantie voor zichzelf. Daar valt niet onderuit te komen. Maar ook, ze vindt het fijn – en welke kunstenaar is daar niet mee begaan? – als de kijker bij de confrontatie met haar doeken tot een eigen herkenning komt, zich een geschiedenis of anekdote herinnert of er een bepaald gevoel bij opdoet. De schilderijen mogen zelfs de kijker in de war brengen. Zolang ze de mensen maar niet onverschillig laten vindt Gerhard dat haar doeken ook voor de wereld voldoende bestaansrecht hebben.

TATJANA GERHARD, OHNE TITEL, 2010, OLIEVERF OP DOEK, 170 x 180 cm, COURTESY DEWEER GALLERY

TENTOONSTELLING

Tatjana Gerhard – Als ob sie alles wussten, solo show,
5.9 tot 17.10.2010

DEWEER gallery, Otegem, B
Deze tentoonstelling loopt gelijktijdig met de
sculpturententoonstelling Stephan Balkenhol.

www.deweergallery.com

Tatjana Gerhard – Es scheint so, solo show,
24.9 – 14.11.2010, opening op 23.9. 2010
Helmhaus Zürich, CH
www.helmhaus.org